

STATISTIČNI PODATKI O VKLJUČENOSTI MOŠKIH V SKRBTSTVENO DELO V ZASEBNI SFERI V SLOVENIJI

**Poročilo v okviru projekta Moškosti, enakost, skrbstvene prakse –
MESP**

Iztok Šori

Mirovni inštitut – Inštitut za sodobne družboslovne in politične študije

Temeljni raziskovalni projekt Moškosti, enakost, skrbstvene prakse (J6 – 8253, 2017 – 2020)

finančno podpira Agencija RS za raziskovalno dejavnost

KAZALO

1 VSEBINA POROČILA	3
2 DELO V ZASEBNI SFERI	4
2.1 Skupaj	4
2.2 Gospodinjsko delo	4
Poraba časa	4
Udeležba	7
2.3 Skrbstveno delo	8
Poraba časa	8
Udeležba	9
Otroci	10
Starejši	12
2.4 Dejavniki	13
Otroci	13
Izobrazba	13
Zaposlitveni status	15
2.5 Slovenija v mednarodni primerjavi	16
Poraba časa - skupaj	16
Poraba časa - posamezne aktivnosti	16
Udeležba – posamezne aktivnosti	18
3 PRISOTNOST PRI PORODU	18
4 DOPUST ZA NEGO IN VARSTVO OTROKA	18
5 OČETOVSKI DOPUST	19
6 OTROŠKO VARSTVO	21
7 BOLNIŠKA ODSOTNOST ZARADI NEGE DRUŽINSKEGA ČLANA	21
8 DELO ZA SKRAJŠANI DELOVNI ČAS	22
9 ZAKLJUČEK	24
10 PRILOGA: Trigeneracijska primerjava iz raziskave SJM (1976)	25
11 VIRI IN LITERATURA	29

1 VSEBINA POROČILA

Poročilo zajema podatke o vključenosti moških v skrbstveno delo v zasebni sferi v Sloveniji. Največji del povzema podatke o delu doma, ki jih predstavljamo glede na **količino časa**, ki ga moški in ženske namenijo določenim aktivnostim ter glede na delež moških in žensk, ki posamezne aktivnosti (redno) **izvajajo**. V nadaljevanju so predstavljeni podatki o **prisotnosti pri porodu, dopustu za nego in varstvo otroka ter očetovskem dopustu, o otroškem varstvu, bolniških odsotnostih zaradi nege družinskega člana ter o delu za skrajšani delovni čas**.

Podatke smo pridobili iz nacionalnih in mednarodnih raziskav in statističnih baz ter od posameznih institucij (MDDSZEM, ZZZS). Navajamo zadnje dosegljive podatke. V kolikor so bili podatki na voljo, smo skušali prikazati tudi razvoj skozi zadnja desetletja.

V Sloveniji je bila prva raziskava o porabi časa doma izvedena leta 1965 (Boh, 1966) in je razen v Mariboru potekala hkrati v desetih industrijskih mestih v Evropi in ZDA. Približno 10 let kasneje, leta 1976 so bila vprašanja o delitvi dela doma prvič vključena v raziskavo Slovensko javno mnenje (Ule, 1979). V 90. letih minulega stoletja se pričnejo uveljavljati kvalitativne raziskovalne metode, kar omogoči dodaten raziskovalni zagon, ki pa je še vedno zlasti usmerjen v vprašanje položaja žensk. Renner (1995) sredi devetdesetih na primer ugotovi, da sociologija le malo ve o življenjskih izkušnjah moških v socialnih prostorih žensk in obratno, ter na podlagi biografskih intervjujev izpelje poskusno študijo o razmerjih med zasebno in javno sfero. Po letu 2000 lahko zaznamo nekaj raziskav, ki skrbstveno delo moških obravnavajo predvsem skozi prakse očetovanja, pri čemer imamo na voljo malo aktualnih kvantitativnih raziskovalnih podatkov (redki izjemi sta projekt Očetje in delodajalci v akciji in raziskava Slovensko javno mnenje). Danes enega ključnih virov podatkov predstavlja Eurostatova baza, iz katere črpajo številne mednarodne raziskave in poročila (npr. Aliaga, 2006; How Europeans spend their time, 2004). V okviru raziskave o porabi časa, ki jo Eurostat izvaja vsakih 10 let, je edino tovrstno raziskovanje izvedel tudi slovenski Statistični urad leta 2000/2001, medtem ko pri izvedbi leta 2010 ni sodeloval, zaradi česar je nabor najbolj aktualnih podatkov precej okrnjen.

Kljub dolgi tradiciji raziskovanja vključenosti moških v skrbstveno delo in porabe časa, lahko ugotovimo, da imamo na voljo omejene podatke, ki so zaradi uporabe različnih metodoloških pristopov in konceptualnih aparatov težko primerljivi. Kaže se potreba po reprezentativnih kvantitativnih raziskavah na tem področju, kakor tudi potreba po kombinirani rabi poglobljenih kvalitativnih raziskovalnih pristopov.

2 DELO V ZASEBNI SFERI

2.1 Skupaj

Podobno kot drugod v Evropi, v Sloveniji moški delu v zasebni sferi namenijo manj časa kot ženske. Leta 2000 so zaposleni moški delu doma namenili 2 uri in 24 minut dnevno, kar je 2 uri manj kot ženske (izračun velja za tedensko povprečje) (Aliaga, 2006). V primerjavi z letom 1965 se je razkorak med moški in ženskami zmanjšal za 1 uro, vendar pri tem moški količine časa namenjenega delu doma niso povečali (Tabela 1). Polovico nastale razlike (1 uro na dan) moški porabijo za prosti čas, polovico pa za plačano delo.

Vrsta dela	Ženske		Moški	
	1965	2000	1965	2000
Pridobitno oz. plačano delo	6:54	4:23	7:54	5:20
Drugo delo oz. delo doma - delo z otroki	5:30 - 0:30	4:24 - 0:29	2:30 - 0:12	2:24 - 0:12
Prosti čas	2:16	3:50	3:42	4:49

Tabela 1: Dnevna poraba časa pri zaposlenih ženskah in moških leta 1965 (Boh, 1966, 35) in 2000 (Aliaga, 2006, 8) v Sloveniji. Izračun velja za povprečno količino časa na dan znotraj enega tedna (7 dni). Podatki so le deloma neposredno primerljivi, ker izvirajo iz različnih raziskav in so pridobljeni na podlagi različnih metodologij.

2.2 Gospodinjsko delo

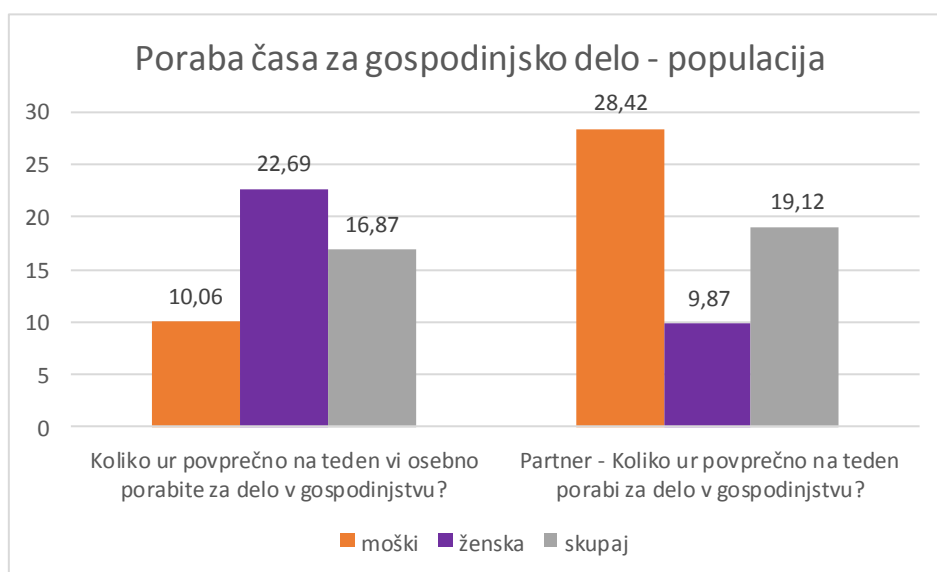
Poraba časa

Asimetrije med spoloma pri delitvi dela doma »tradicionalno« nastajajo zlasti pri delitvi gospodinjskega dela (npr. kuhanje). Leta 1965 so zaposlene ženske v Mariboru za gospodinjsko delo porabile 4 ure in 12 minut dnevno, medtem ko so moški za enako delo porabili bistveno manj, to je 1 uro in 42 minut (Boh, 1966). Približno 10 let kasneje so podatki iz raziskave SJM pokazali, da so leta 1976 so ženske opravile 70-90 % gospodinjskih opravil doma, moški so bolj sodelovali pri delu z otroci, urejanju družinskih zadev z institucijami in pri odločanju (Ule, Čačinovič Vogrinčič in Mežnarič, 1979). Na prelomu tisočletja, leta 2000, so ženske za domače delo porabile 4 ure 24 minut dnevno,

moški pa 2 uri 24 minut dnevno (Aliaga, 2006). V celotni populaciji (ne glede na zaposlitveni status so tako na primer pripravi hrane moški namenili 17 minut dnevno, ženske pa 1 uro in 25 minut (Ibid.).

Porabo časa namenjenega gospodinjstvu so anketno merili v raziskavi Slovensko javno mnenje 2012. Če pogledamo podatke za celotno populacijo (slika 1), so moški odgovorili, da osebno v povprečju porabijo 10,06 ur na teden za gospodinjstvo, njihove partnerke pa v povprečju 28,42 ur. Ženske so odgovorile, da v povprečju porabijo 22,69 ur na teden za gospodinjstvo, njihovi partnerji pa 9,87 ur. Pri tem ženske količino časa, ki ga porabi njihov partner, ocenjujejo podobno, kot moški sami. Moški pa ocenjujejo, da njihove partnerke porabijo bistveno več časa za gospodinjstvo delo, kot to ocenjujejo same (razlika je 5,73 ur).

Če v analizo vključimo le podatke o porabi časa pri tistih osebah, ki gospodinjstvu posvetijo več kot 1 uro na teden, se razmerja bistveno ne spremenijo (slika 2). Moški so odgovorili, da osebno v povprečju porabijo 11,45 ur za gospodinjstvo, partnerke pa v povprečju 28,6 ur. Ženske so odgovorile, da v povprečju porabijo 24,07 ur za gospodinjstvo, njihovi partnerji pa 12,58 ur.

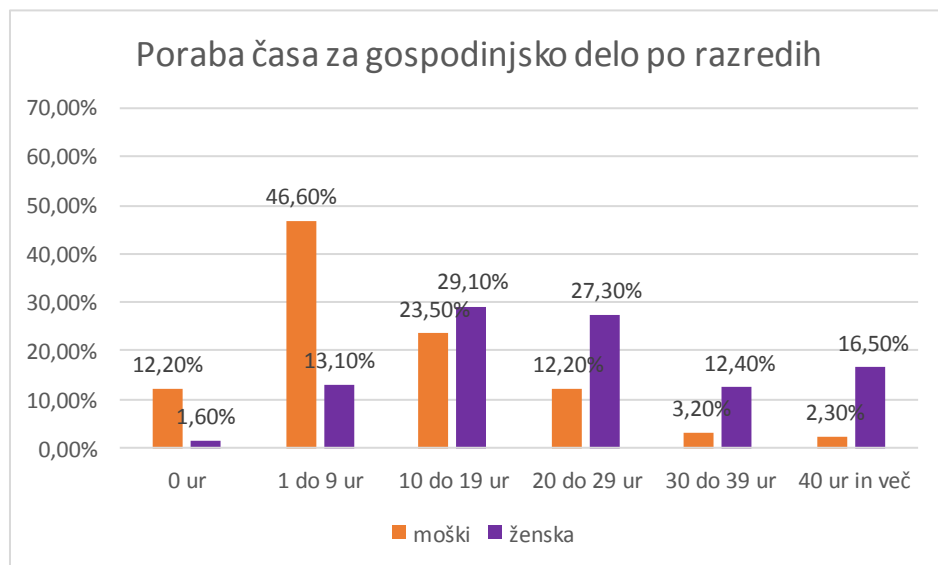
Slika 1: Poraba časa za gospodinjstvo delo (SJM 2012). V tabeli je izračunano povprečno število ur, ki so ga anketirani navedli za opravljanje gospodinjstvskega dela z vključeno 0, pri čemer lahko 0 pomeni, da sploh ne opravljajo tega dela.

Slika 2: Poraba časa za gospodinjstvo pri osebah, ki temu namenijo več kot 1 uro na teden (SJM, 2012).

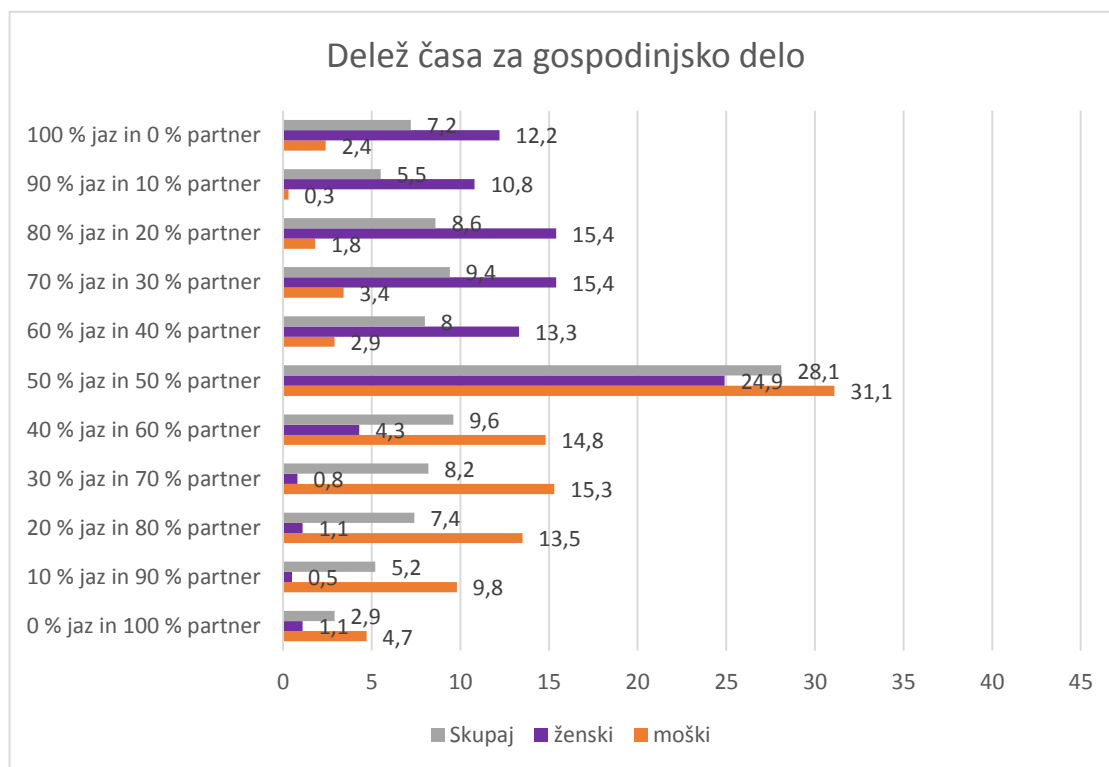
Če porabo časa razdelimo v razrede in pogledamo deleže določenega spola v posameznem razredu, lahko opazimo nekaj zanimivih razlik (tabela 3). Medtem ko približno 12 % moških gospodinjskega dela sploh ne opravlja, je delež žensk v tem razredu skorajda neznaten – 1,6 %. Na drugem koncu lestvice je slika obratna, saj gospodinjstvu nameni 40 ur ali več na teden 2,3 % moških in bistveno več, 16,5 % žensk. **Sklepamo lahko, da se pri približno desetini prebivalstva gospodinjstvo moških sploh ne tiče.**

Skoraj polovica moških (46,6 %) gospodinjskemu delu nameni med 1 in 9 ur na teden. Odgovori žensk kažejo bolj raznoliko sliko. Največ (29,1 %) jih gospodinjskemu delu nameni 10-19 ur na teden, podoben delež (27,3 %) jih temu delu nameni 20-29 ur na teden.

Slika 3: Delitev gospodinjskega dela po razredih (SJM, 2012).

V raziskavi SJM (2016) so anketirane spraševali, kolikšen delež gospodinjskega dela opravijo doma v primerjavi s partnerko/-jem. Da si delo delijo enakovredno, je odgovorilo 28,1 % vprašanih, pri čemer so precejšnje razlike v percepciji žensk (24,9 %) in moških (31,1 %). Ob tem pa lahko ponovno vidimo, da precejšen delež moških gospodinjskega dela ne opravlja ali ga opravlja v zelo majhnem deležu.

Slika 4: Delež časa, ki ga anketirani namenijo gospodinjskemu delu v primerjavi s partnerjem/-ko (SJM, 2016).

Udeležba

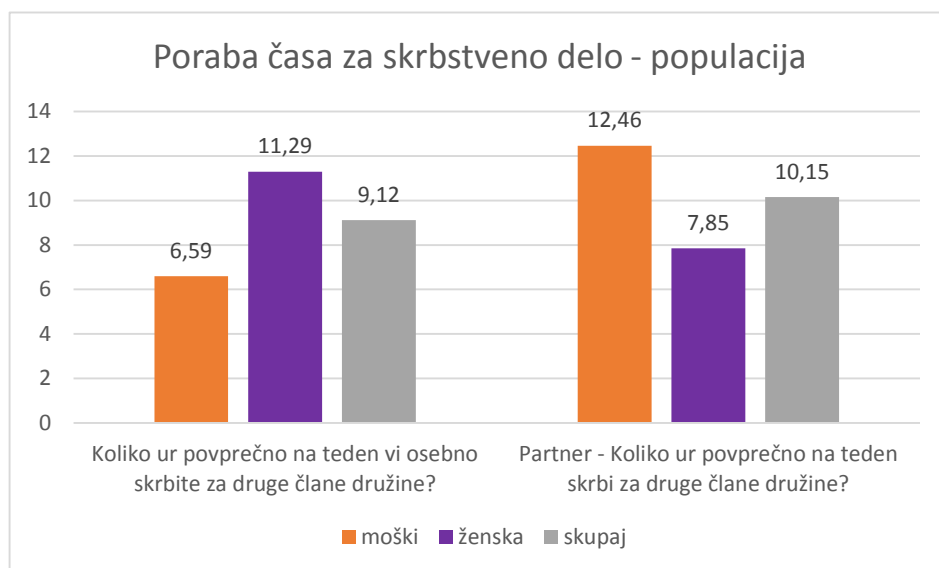
Asimetrično delitev gospodinjskega dela potrjujejo tudi podatki o tem, koliko moških in žensk ta opravila opravlja redno. Leta 1965 je pri gospodinjskih delih participirala manj kot polovica zaposlenih moških v Sloveniji. Tudi konec sedemdesetih let 20. stoletja je več kot 50 % anketiranih moških navedlo, da gospodinjstvo ni njihova naloga (Ule, Čačinovič Vogrinčič in Mežnarič, 1979). Po zadnjih podatkih Gender equality index v Sloveniji vsakodnevno kuha in opravlja gospodinjska opravila 27,5 % moških in 81,0 % žensk (Gender equality index, 2017). Nekoliko manjši razkorak kaže raziskava EQLS, po kateri v Sloveniji vsak dan opravlja gospodinjsko delo 55 % moških in 89 % žensk.

Na anketno vprašanje, ali doma opravijo pravičen delež, je v Sloveniji 30 % moških odgovorilo, da opravijo manj kot pravičen delež (v Franciji npr. 73 %) in 4 %, da opravijo več kot pravičen delež. Pri ženskah je 11 % odgovorilo, da opravijo manj kot pravičen delež in 25 %, da opravijo več kot pravičen delež. (EQLS, 2010)

2.3 Skrbstveno delo

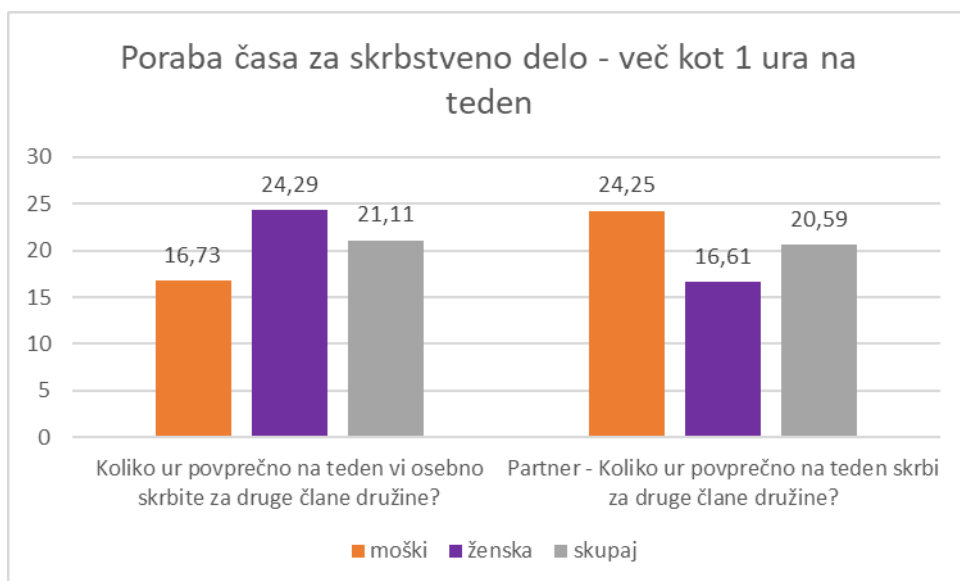
Poraba časa

Podobno kot pri gospodinjskem delu, smo tudi pri skrbstvenem delu posegli po podatkih iz raziskave SJM 2012 (slika 6). V njej so moški odgovorili, da osebno v povprečju porabijo 6,95 ur za skrb za druge osebe dnevno, njihove partnerke pa v povprečju 12,46 ur. Ženske so odgovorile, da v povprečju porabijo 11,29 ur za druge osebe, njihovi partnerji pa 7,85 ur.

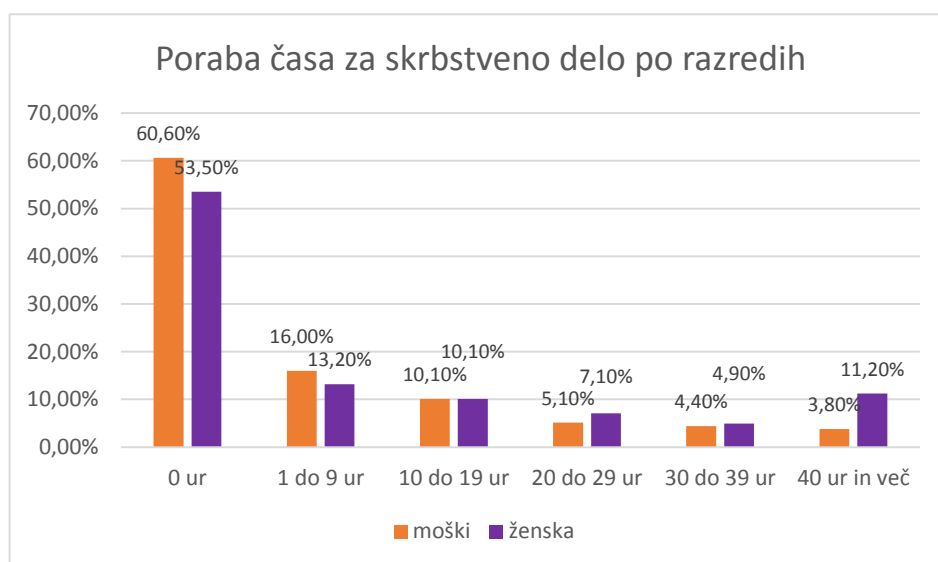
Slika 6: Poraba časa za skrb za druge pri celotni populaciji (SJM, 2012). V tabeli je izračunano povprečno število ur, ki so ga anketirani navedli za skrb za druge z vključeno 0, pri čemer lahko 0 pomeni, da sploh ne opravljajo tega dela.

Če upoštevamo le osebe, ki skrbstveno delo opravljajo več kot 1 uro na teden, so razmerja podobna (slika 7). Moški so odgovorili, da osebno v povprečju porabijo 16,73 ur za skrb za druge osebe, njihove partnerke pa 24,25 ur. Ženske so odgovorile, da v povprečju porabijo 24,29 ur za druge osebe, njihovi partnerji pa 16,61 ur.

Slika 7: Poraba časa za skrbstveno delo pri anketiranih, ki to delo tudi opravljajo (SJM, 2012).

Če podatke o porabi časa segregiramo še po razredih (slika 8), ugotovimo, da sta deleža moških in žensk, ki ne skrbijo za druge (npr. nimajo mladoletnih otrok ali tega dela ne opravljajo) podobna - med 50 % in 60 %. Tudi v drugih razredih lahko vidimo, da razlike med deležem žensk in moških niso velike, razen v zadnjem razredu, kjer več kot 40 ur na teden za druge skrbi 11,2 % žensk in 3,8 % moških.

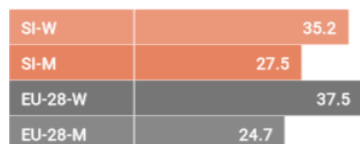
Slika 8: Poraba časa za skrbstveno delo po razredih (SJM, 2012).

Udeležba

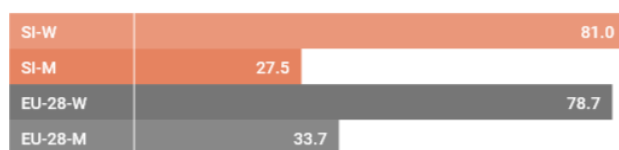
Po podatkih Gender Equality Index (2017) v Sloveniji vsakodnevno za otroke, vnuke, starejše ali ljudi s hendikepom skrbi 27,5 % moških in 35,2 % žensk. **V primerjavi s prejšnjimi leti, se delež ljudi, ki**

dnevno skrbijo za druge, znižuje. Leta 2005 je za moške znašal 35,8 %, kar je 8,3 odstotne točke več, kot leta 2016, ter za ženske 47,7 %, kar je 12,5 odstotnih točk več, kot leta 2016. V evropski primerjavi je delež moških v Sloveniji, ki dnevno skrbijo za druge nekoliko višji od EU povprečja (24,7 %) ter za ženske nekoliko nižji od EU povprečja (37,5 %).

People caring for and educating their children or grandchildren, elderly or people with disabilities, every day (%)

People doing cooking and/or household, every day (%)

European Institute for Gender Equality, Gender Equality Index 2017

Slika 5: Delež ljudi, ki dnevno skrbijo za otroke, vnuke, starejše ali invalidne osebe (Gender equality index, 2017).

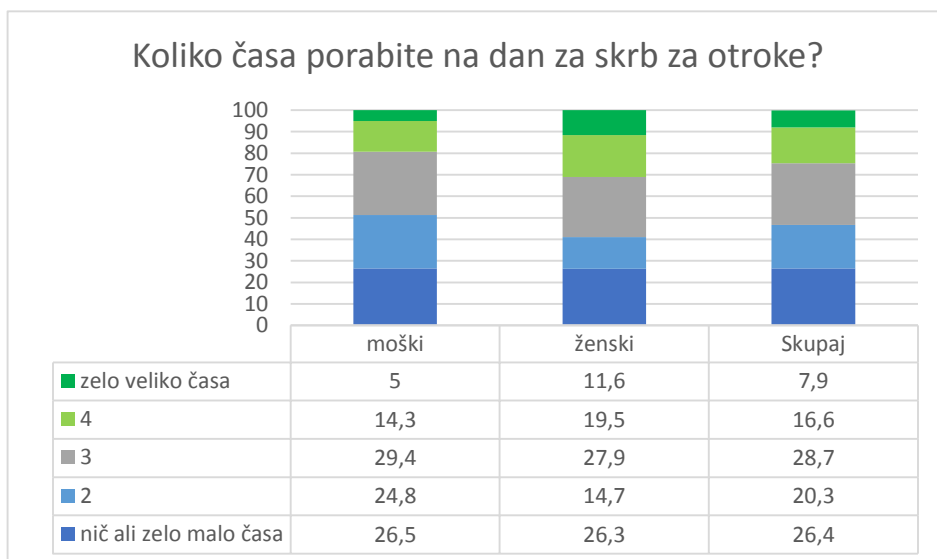
Otroci

Za skrb otroke moški in ženske v Sloveniji v mednarodni primerjavi namenijo povprečno ali podpovprečno količino časa. Pri tem se podatki za ženske in moške v obdobju štirih desetletij niso bistveno spremenili. Leta 1965 so za delo z otroki ženske v povprečju porabile 30, moški pa 12 minut na dan, leta 2000 pa ženske 29 in moški 12 minut na dan (Boh, 1966; Aliaga, 2006).

Največje razlike med spoloma so v družinah s predšolskimi otroci, medtem ko se količina časa močno zmanjša, ko gredo otroci v šolo. Podatki za Slovenijo kažejo, da pri parih, ki imajo otroke stare do 6 let, moški skrbijo za otroke namenijo 56 minut dnevno, ženske pa 2 uri in 23 minut. Pri parih, ki imajo otroke stare od 7 do 17 let moški namenijo skrbijo za otroka 7 minut in ženske 19 minut dnevno, kar je skupaj najmanj časa med 14 evropskimi državami, ki jih je zajela raziskava (How Europeans spend their time, 2004).

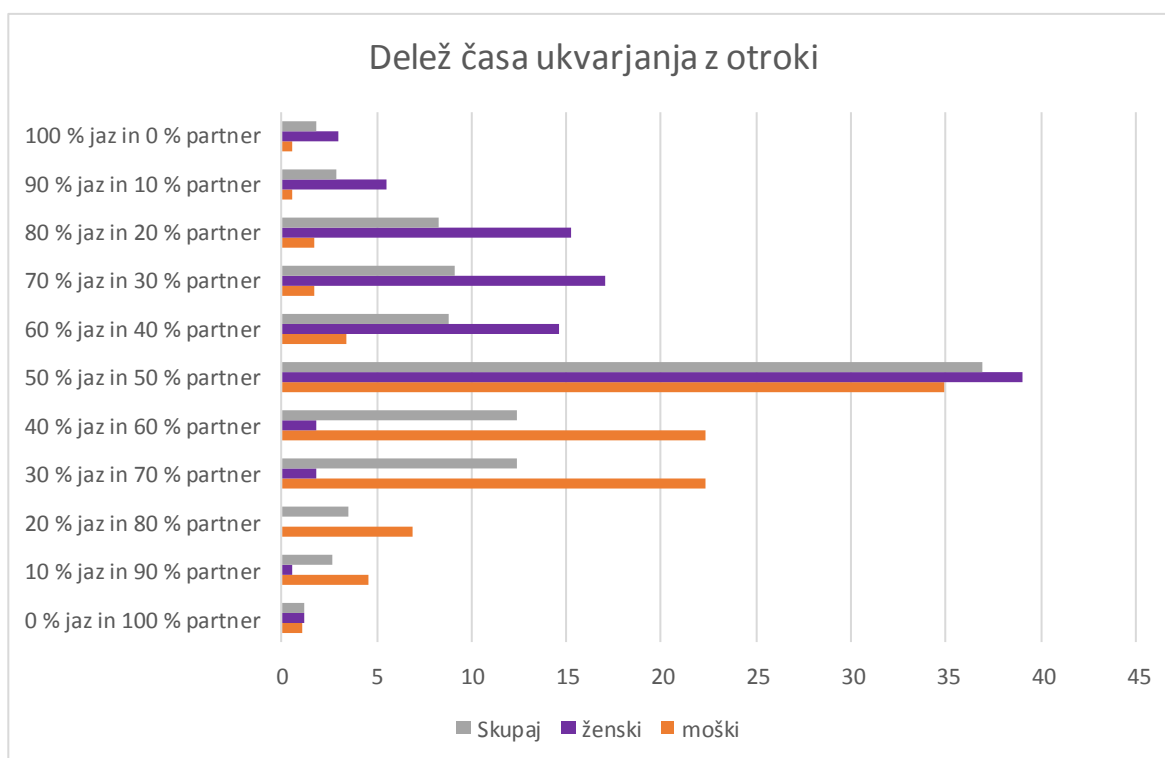
Obremenjenost s skrbjo za otroke je največja v **srednjem starostnem odboju** (35-49 let). V Sloveniji v starostni skupini 18-34 let vsakodnevno skrbijo za otroke 19 % moških in 33 % žensk (EU27 - 19 % moških in 41 % žensk) ter v starostni skupini 35-49 let 62 % moških in 82 % žensk (EU27 - 46 % moških in 66 % žensk). Pri skupini 35-49 let je pri ženskah to najvišji in pri moških eden najvišjih deležev v EU (hkrati pa po časovni obremenitvi Slovenija ni v vrhu lestvice). (EQLS, 2010)

V raziskavi SJM (2016) so anketirane spraševali po oceni, koliko časa dnevno namenijo skrbi za otroke. Pri odgovorih nič ter srednje veliko časa, so deleži žensk in moških podobni. V bistveno manjši meri pa moški odgovarjajo, da za to delo porabijo veliko ali zelo veliko časa (slika 9).

Slika 9: Ocena, koliko časa anketirani namenijo skrbi za otroke (SJM, 2016).

Dobra tretjina anketiranih (36,9 %) v Sloveniji meni, da si skrb za otroke doma delijo enakovredno, kar je 8,8 odstotne točke več, kot pri vprašanju delitve gospodinjskega dela. Podobno pa so razlike po spolu precejšnje. Večina moških (44,6 %) je odgovorila, da opravi doma 30 % do 40 % skrbstvenega dela (SJM, 2016).

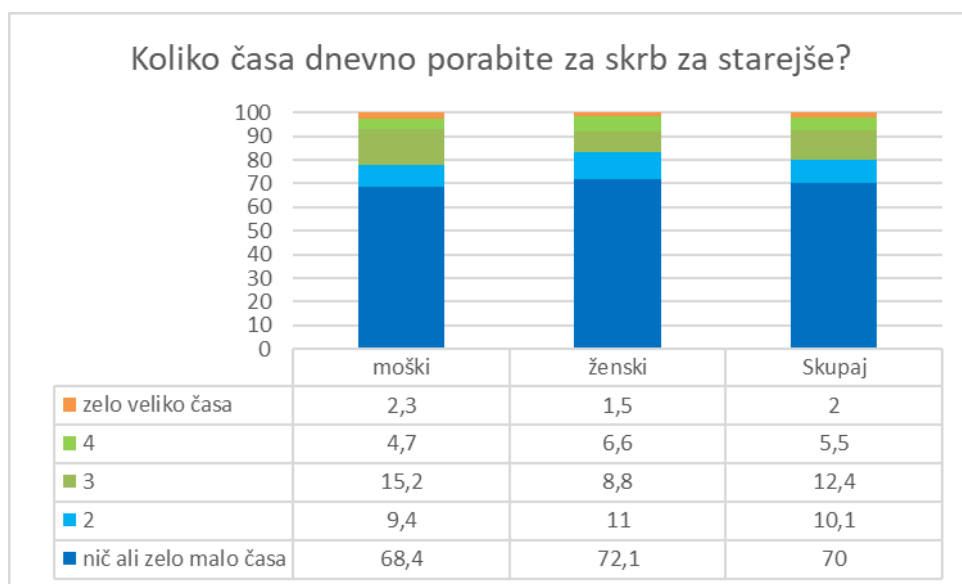
Slika 10: Delež časa, ki ga anketirani namenijo skrbstvenemu delu v primerjavi s partnerjem/-ko (SJM, 2016).

Starejši

V EU ženske v povprečju porabijo 11 ur na teden za skrb za starejše in moški 8 ur. Vključenost v skrb za starejše narašča s starostjo anketiranih, pri čemer pri starejših starostnih skupinah moški predvsem povečajo frekvenco tega dela. Moški iz novih članic EU poročajo o več časa namenjenega skrbi za starejše, kot v EU15. To nakazuje, da v novih članicah več skrbi prevzame družina, kar je mogoče razložiti s kulturnimi normami, zakonsko regulativo in pomanjkanjem javnih storitev za starejše (EQLS, 2010).

Po podatkih iz leta 2007 (EQLS, 2010, 23) v Sloveniji v starostni skupini 35-49 let večkrat na teden za starejše skrbi 12 % moških in 14 % žensk, kar je eden najmanjših razkorakov med spoloma v EU (EU 27 - 7 % moških in 15 % žensk). V starostni skupini 50-64 let pa je razlika veliko večja, saj je delež moških 7 % in delež žensk 20 % (EU27 - 9 % moških in 17 % žensk). **Kot kaže, za Slovenijo ne velja vzorec ugotovljen za druge države, da bi z starostjo naraščala vključenost moških v skrb za starejše.**

Obremenjenost s skrbjo za starejše je (pričakovano) nižja, kot v primeru skrbi za otroke, vidimo pa tudi, da so razlike med spoloma manjše. Deleži moških in žensk, ki odgovarjajo, da temu namenijo veliko ali zelo veliko časa, je podoben: 7 % oz. 8,1 %.

Slika 11: Ocena, koliko časa dnevno anketirani namenijo skrbi za starejše (SJM, 2016).

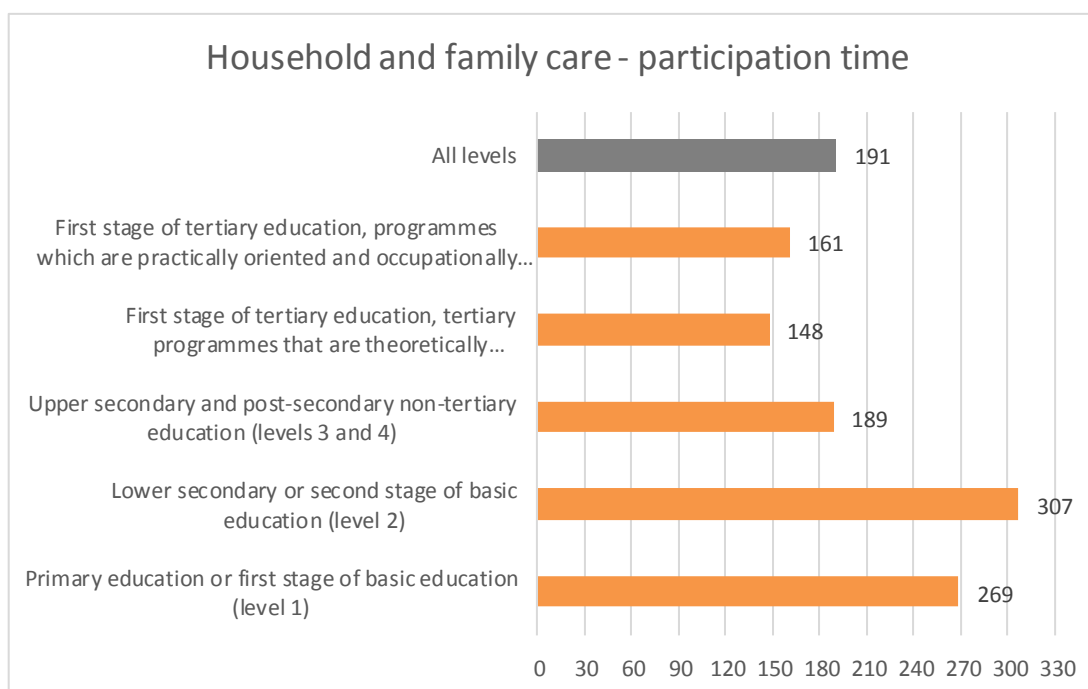
2.4 Dejavniki

Otroci

Eden najpomembnejših dejavnikov neenakomerne delitve dela doma je prisotnost otrok v gospodinjstvu. Moški, ki živijo v gospodinjstvu brez otrok, namenijo delu doma 10 ur več na teden kot moški, ki živijo v gospodinjstvu z otroki. Pri ženskah je obratno, saj tiste ki živijo v gospodinjstvu z otroki, delu doma namenijo 20 ur več, kot ženske, ki živijo v gospodinjstvih brez otrok. (EQLS, 2010)

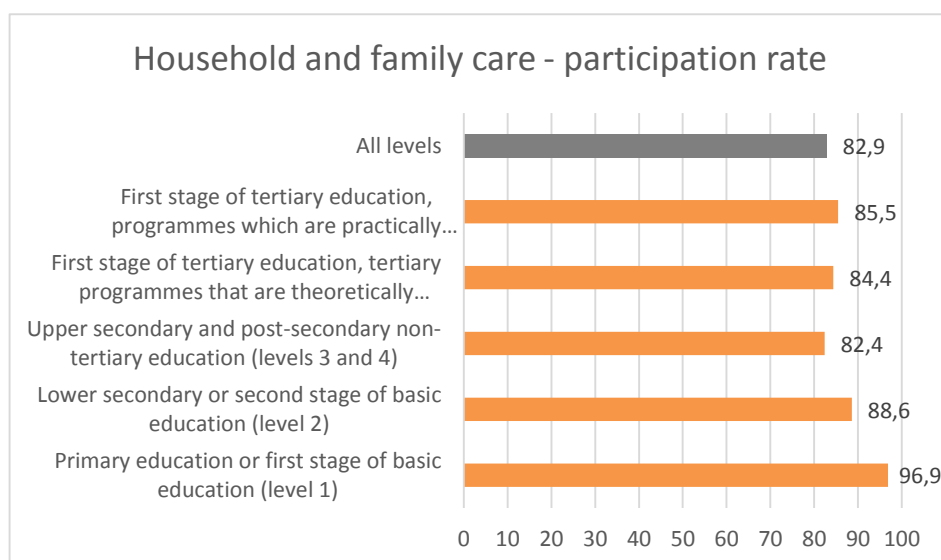
Izobrazba

Največ časa za skrb za gospodinjstvo in družino porabijo nižje izobraženi moški (slika 12). Podobno velja, če pogledamo delež moških, ki v teh aktivnostih sodelujejo.

Slika 12: Poraba časa pri moških v Sloveniji za skrb za gospodinjstvo in družino v minutah glede na izobrazbo. Vključeni so le tisti moški, ki pri teh opravilih tudi sodelujejo (Eurostat, 2000).

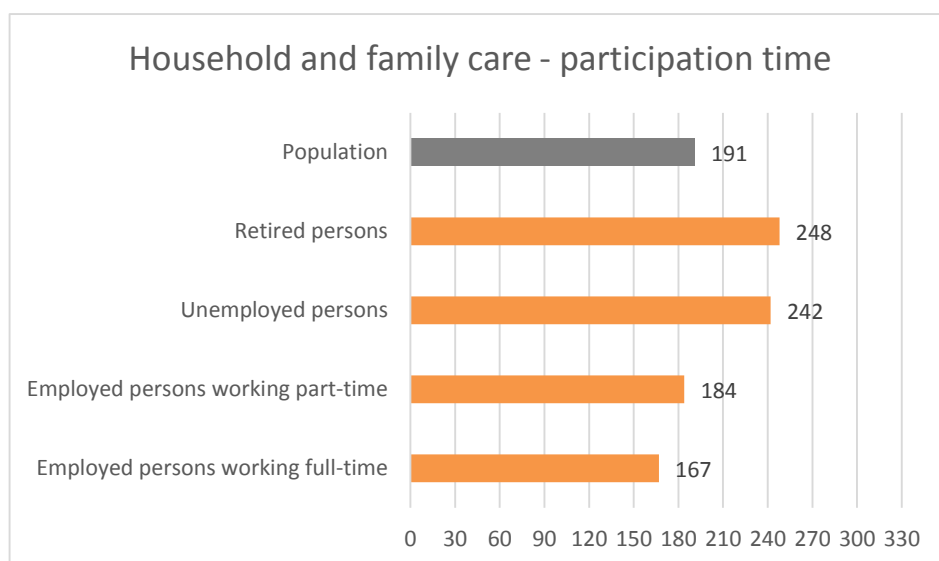
Če pogledamo Eurostatove podatke za moške, ki so vključeni v skrb za gospodinjstvo in družino, lahko zaključimo, da **nižje izobraženi moški participirajo v večji meri, kot višje izobraženi (slika 13).**

Slika 13: Delež moških v Sloveniji, ki dnevno sodeluje pri skrbi za gospodinjstvo in družino glede na izobrazbo (Eurostat, 2000).

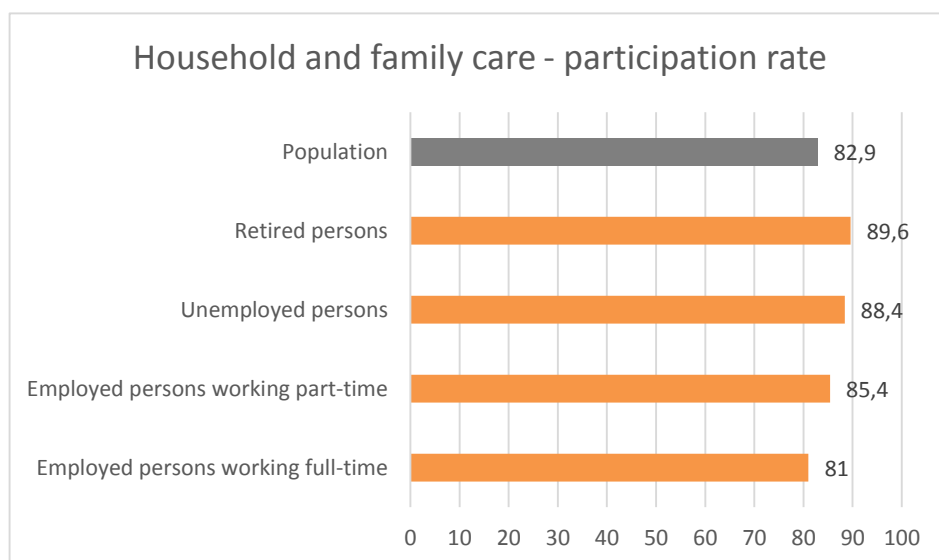
Zaposlitveni status

Če podatke analiziramo še z vidika zaposlitvenega statusa, lahko ugotovimo, da največ časa skrbi za gospodinjstvo in družino namenijo upokojeni moški, najmanj pa zaposleni za polni delovni čas.

Slika 14: Poraba časa pri moških v Sloveniji za skrb za gospodinjstvo in družino v minutah glede na zaposlitveni status. Vključeni so le tisti moški, ki pri teh opravilih tudi sodelujejo (Eurostat, 2000).

Podatki analizirani glede na zaposlitveni status anketiranih kažejo, da pri skrbi za družino in gospodinjstvo najbolj participirajo upokojeni moški, najmanj pa moški zaposleni za polni delovni čas.

Slika 15: Delež moških v Sloveniji, ki dnevno sodeluje pri skrbi za gospodinjstvo in družino glede na zaposlitveni status (Eurostat, 2000).

2.5 Slovenija v mednarodni primerjavi

Poraba časa - skupaj

V mednarodni primerjavi tako ženske kot moški v Sloveniji za delo doma porabijo nadpovprečno količino časa, tisti, ki so zaposleni, pa so v samem vrhu lestvice evropskih držav. To je pokazalo že prvo merjenje porabe časa pri nas (Boh, 1966) ter potrjujejo novejši podatki (Aliaga, 2006).

Po zadnjih Eurostatovih (Time use survey, 2000) podatkih so zaposleni moški v Sloveniji po količini časa, ki ga porabijo za delo doma, na vrhu lestvice (2 uri 24 minut na dan), sledita Švedska in Estonija, na zadnjem mestu je Italija (1 ura 10 minut). Podobno velja za zaposlene ženske (4 ure in 24 minut), sledita Estonija in Poljska. Na dnu lestvice so Finska (3 ure 21 minut), Nemčija (3 ure 11 minut) in Latvija (3 ure 8 minut). Na letni ravni ženske v Sloveniji za gospodinjstvo v povprečju porabijo dobrih 200, za skrb za otroke pa dobrih 500 ur več kakor moški (Predlog resolucije, 2017).

Poraba časa - posamezne aktivnosti

Če pogledamo podatke o porabi časa za posamezne aktivnosti pri populaciji stari 20-74 let (ne glede na zaposlitveni status) in jih primerjamo s podatki iz drugih držav, lahko ugotovimo, da moški v Sloveniji v primerjavi z drugimi državami porabijo nadpovprečno količino časa za ročna dela, vrtnarjenje, popravila in gradnjo ter čiščenje; podpovprečno pa za pripravo hrane, pomivanje posode, perilo in nakupovanje. Za skrb za otroke porabijo povprečno količino časa. **Večja poraba časa za delo doma pri moških v Sloveniji gre torej predvsem na račun tradicionalnih »moških« opravil, ne pa tudi gospodinjkega dela.** Ženske v Sloveniji porabijo nadpovprečno količino časa za pripravo hrane, pomivanje posode, čiščenje in vzdrževanje, likanje in vrtnarjenje. Manj časa od povprečja porabijo za perilo, nakupovanje in storitve in skrb za otroke (Aliaga, 2006). Podatki za EU države so navedeni v tabelah 2 in 3.

MOŠKI													
	Zaposlitev skupaj	Študij skupaj	Priprava hrane	Pomivanje posode	Čiščenje, vzdrževanje	Perilo	Likanje	Ročna dela	Vrtnarjenje	Gradnja in popravila	Nakupovanje, storitve	Skrb za otroke	Drugo
BE	3:15	0:15	0:22	0:10	0:21	0:02	0:01	0:00	0:17	0:24	0:26	0:19	0:16
PL	4:01	0:14	0:25	0:06	0:29	0:01	0:01	0:00	0:12	0:19	0:21	0:16	0:12
SE	4:11	0:14	0:25	0:10	0:20	0:03	0:01	0:00	0:11	0:20	0:22	0:16	0:22
HU	3:32	0:14	0:14	0:04	0:28	0:01	0:00	0:00	0:31	0:17	0:16	0:15	0:34
ES	4:21	0:18	0:19	0:04	0:13	0:01	0:00	0:00	0:09	0:06	0:19	0:12	0:14
SI	3:54	0:13	0:17	0:04	0:32	0:00	0:00	0:01	0:32	0:24	0:16	0:12	0:22
UK	4:10	0:08	0:26	0:09	0:20	0:02	0:02	0:00	0:12	0:17	0:24	0:12	0:14
EE	3:35	0:05	0:22	0:06	0:36	0:02	0:00	0:00	0:12	0:33	0:21	0:11	0:25
IT	4:15	0:11	0:11	0:05	0:15	0:00	0:00	0:00	0:15	0:06	0:22	0:11	0:10
FI	3:48	0:13	0:21	0:04	0:34	0:02	0:00	0:00	0:06	0:21	0:26	0:11	0:11
DE	3:20	0:15	0:16	0:08	0:25	0:02	0:01	0:00	0:10	0:18	0:28	0:10	0:21
FR	3:48	0:15	0:18	0:06	0:22	0:01	0:01	0:00	0:18	0:32	0:27	0:09	0:07
LT	4:46	0:09	0:20	0:04	0:39	0:01	0:01	0:00	0:11	0:17	0:13	0:07	0:16
LV	5:00	0:09	0:15	0:04	0:27	0:01	0:00	0:00	0:16	0:17	0:12	0:04	0:14

Tabela 2: Zaposlitev/študij in delo doma pri moških starih med 20 in 74 let (Aliaga, 2006).

ŽENSKE													
	Zaposlitev skupaj	Študij skupaj	Priprava hrane	Pomivanje posode	Čiščenje, vzdrževanje	Perilo	Likanje	Ročna dela	Vrtnarjenje	Gradnja in popravila	Nakupovanje, storitve	Skrb za otroke	Drugo
PL	2:15	0:14	1:30	0:29	0:48	0:14	0:07	0:04	0:10	0:02	0:30	0:39	0:12
BE	1:53	0:14	1:01	0:22	0:57	0:09	0:19	0:09	0:06	0:05	0:36	0:35	0:13
HU	2:18	0:14	1:27	0:30	0:47	0:19	0:12	0:02	0:19	0:02	0:25	0:35	0:20
EE	2:26	0:07	1:21	0:26	0:53	0:15	0:08	0:12	0:14	0:03	0:29	0:34	0:27
UK	2:24	0:09	0:59	0:18	0:50	0:11	0:11	0:05	0:07	0:04	0:39	0:33	0:18
ES	2:06	0:20	1:20	0:29	1:01	0:11	0:12	0:08	0:03	0:01	0:35	0:30	0:24
SI	2:42	0:17	1:25	0:28	0:56	0:10	0:16	0:07	0:25	0:02	0:21	0:29	0:19
SE	2:53	0:19	0:50	0:21	0:32	0:12	0:05	0:03	0:10	0:04	0:29	0:29	0:25
FR	2:17	0:14	1:06	0:20	1:08	0:07	0:15	0:08	0:09	0:04	0:37	0:28	0:08
IT	1:52	0:14	1:19	0:35	1:30	0:10	0:20	0:07	0:05	0:01	0:36	0:28	0:09
FI	2:33	0:16	0:55	0:15	0:49	0:14	0:05	0:10	0:08	0:04	0:32	0:28	0:16
DE	1:52	0:13	0:49	0:21	0:53	0:12	0:10	0:06	0:09	0:03	0:38	0:26	0:24
LT	3:31	0:10	1:18	0:22	0:59	0:11	0:04	0:10	0:15	0:02	0:20	0:25	0:23
LV	3:29	0:12	1:06	0:22	0:42	0:09	0:03	0:08	0:20	0:01	0:21	0:22	0:20

Tabela 3: Pridobitno delo/študij in delo doma pri ženskah starih med 20 in 74 let (Aliaga, 2006).

Udeležba – posamezne aktivnosti

Razen količine časa, ki ga moški v povprečju namenijo posameznim aktivnostim, je relevantno tudi vprašanje, kolikšen delež moških posamezna gospodinjska ali skrbstvena opravila redno opravlja (udeležba). Če primerjamo podatke o vključevanju moških in žensk v delo doma (skrb za otroke, kuhanje in gospodinjska opravila, skrb za starejše), lahko ugotovimo, da so **variacije med posameznimi evropskimi državami veliko večje pri moških kot pri ženskah**. V povprečju je dnevno v neplačano gospodinjsko delo vključenih 80 % žensk in 45 % moških. Medtem ko delež pri ženskah variira od 60 % do 90 %, pri moških variira od 17 % v Turčiji do 70 % na Švedskem. Najmanjši razkorak med spoloma beležijo na Švedskem in Nizozemskem, ki jim sledijo Latvija, Irska, Velika Britanija, Estonija in Finska.

Nekatera dela nespremenjeno ostajajo »ženska« in druga »moška«. Za moške v Sloveniji in v drugih državah velja, da se najmanj ali nič ukvarjajo s pranjem perila in likanjem. Najbolj značilno moško opravilo sta gradnja in popravila v gospodinjstvu. V evropskih državah moški opravijo 80 % do 90 % teh del. Vsak dan je v to delo vključena petina moških in vsaka dvajseta ženska. Kadar moški ta dela opravljajo, običajno zanje porabijo veliko časa. V Sloveniji moški v povprečju porabijo 24 minut na dan za gradnjo in popravila, ženske pa 2 minuti. (Aliaga, 2006; How Europeans spend their time, 2004).

3 PRISOTNOST PRI PORODU

V Sloveniji so pri porodu prisotni trije očetje od štirih (76,8 % leta 2013, NIJZ). So pa pri tem opazna znatna **nihanja po statističnih regijah** – le nekaj več kakor polovica očetov (52,9 %) je pri porodu prisotnih v Pomurski statistični regiji, v Zasavski pa je delež precej višji (89,8 %) (Predlog Resolucije, 2017).

4 DOPUST ZA NEGO IN VARSTVO OTROKA

V Sloveniji obstaja možnost delitve starševskega dopusta med oba starša že od leta 1986, vendar se za to možnost odloča malo parov. Do leta 1990 je v povprečju starševski dopust letno koristilo od 1 do 2 odstotka očetov, nato je v devetdesetih letih ta delež padel pod odstotek (Jogan, 2004, 370;

Obersnel Kveder v Vojnovič, 1996). **V zadnjih letih je delež očetov, ki izrabijo starševski dopust, približno enak in znaša med 6 % in 7 % (Predlog Resolucije, 2017).**

Pomembno je tudi, da je bilo leta 1986 za porodniški dopust vpeljana 100-odstotno nadomestilo plače, s čimer je država prepoznala pomen neplačanega dela v primerjavi s plačanim. Z varčevalnim Zakonom o uravnoteženju javnih financ leta 2012 je bilo nadomestilo zmanjšano na 90 odstotkov, kar slabša ekonomski položaj mater, zlasti revnih, in zmanjšuje doseženo stopnjo enakosti spolov (Humer in Roksandić, 2013).

Raziskava z naslovom Stališča Slovencev o družinski problematiki in potrebah družin (Slovensko javno mnenje, 2016) je pokazala, da je največji delež vprašanih (21,9 %) izjavilo, da bi bilo najbolje, če bi si starša izrabo starševskega dopusta enakomerno razdelila (torej na način, da ga vsak izkoristi polovico). Pri tem ni nepomemben podatek, da se ta odstotek pri mladih še poveča. In sicer 35 % mladih (do 30 let) meni, da bi si starša morala starševski dopust enakomerno razdeliti. Ponovno se je potrdilo, da mlajši generaciji enakost med spoloma veliko pomeni in da meni, da je skrb za otroke naloga obeh staršev. (Predlog Resolucije, 2017)

Leto	Število očetov, ki koristijo DNV
2016	1.185
2015	1.315
2014	1.424
2013	1.496
2012	1.517
2011	1.538
2010	1.415
2009	1.382
2008	1.125
2007	1.008
2006	921

Tabela 4: Število očetov, ki koristijo dopust za nego in varstvo otroka (MDDSZEM).

5 OČETOVSKI DOPUST

Očetovski dopust je v Sloveniji začel veljati leta 2003 in je do nedavnega obsegal 90 dni, od katerih jih je bilo 15 plačanih in jih je bilo treba izrabiti do otrokovega šestega meseca starosti, 75 dni pa je bilo

neplačanega dopusta, v okviru katerega je država zagotavljala le plačilo prispevkov za socialno varnost od minimalne plače in se je lahko porabil do 3. leta otrokove starosti. Od 1. 1. 2016 se je plačani del očetovskega dopusta podaljšal iz 15 na 20 dni na račun skrajšanja neplačanega dela. »Posebnost« očetovskega dopusta je njegova neprenosljivost, saj je namenjen izključno očetom (Ur. l. RS, št.47/2006).

Število očetov, ki koristijo očetovski dopust v zadnjih letih narašča, vendar njihov delež ostaja relativno konstanten, in sicer okrog 80 % očetov izrabi prvih 15 dni dopusta (do dopolnjenega šestega meseca otrokove starosti) (Predlog Resolucije, 2017). Raziskava Stališča Slovencev o družinski problematiki in potrebah družin (Slovensko javno mnenje, 2016) je pokazala, da bi očete najbolj spodbudilo k izrabi očetovskega dopusta, če bi delodajalci imeli več posluha za to. Tudi raziskava Očetje in delodajalci v akciji (2015) je pokazala, da očete tako očetovskega kot starševskega dopusta pogosto (8 % starševski, 9 % 15-dnevni očetovski in 12 % 75-dnevni očetovski dopust) niso izrabili, ker temu **ni bil naklonjen delodajalec**. Še pogosteje (15 % starševski, 19 % 15-dnevni očetovski in 31 % 75-dnevni očetovski dopust) pa zato, ker bi zaradi tega **trpelo njihovo delo v službi**.

Leto	Število očetov		
	OČD do 15 dni	OČD več kot 15 dni	OČD dodatnih 5 dni
2016	16.291	2.328	9.526
2015	16.374	2.890	
2014	16.695	2.996	
2013	16.625	3.414	
2012	17.468	3.586	
2011	17.776	3.669	
2010	18.042	3.734	
2009	17.534	3.329	
2008	15.800	2.352	
2007	15.289	1.943	
2006	14.098	1.441	
2005	11.308	/	
2004	12.667	/	

Tabela 5: Število očetov, ki koristijo očetovski dopust (MDDSZEM).

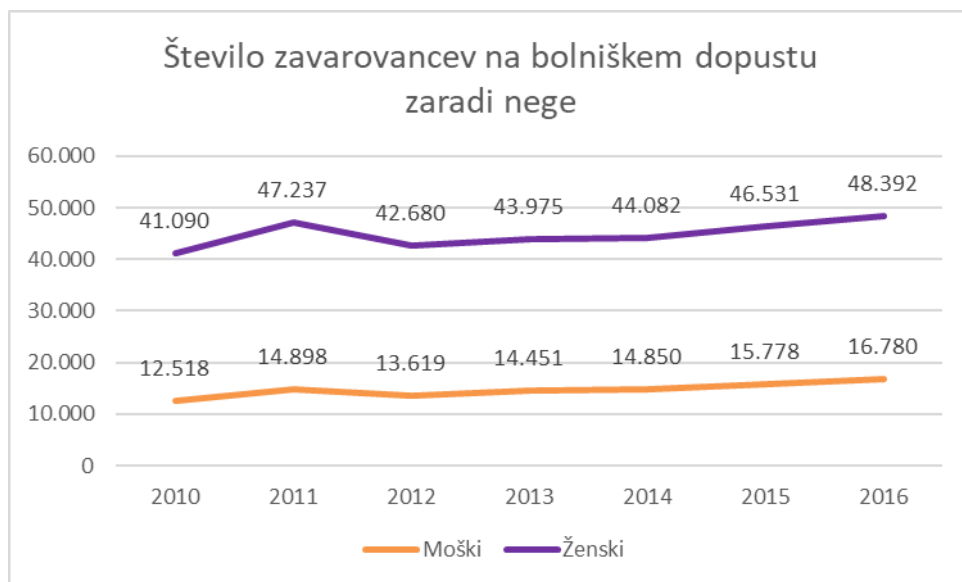
6 OTROŠKO VARSTVO

V Sloveniji je v sistem otroškega varstva vključenih dobrih 78 % vseh predšolskih otrok (SURS, 2015). V drugem starostnem obdobju je vključenih v vrtec 90,8 % otrok.

Razvoj javnega varstva predšolskih otrok je v Sloveniji doživel najbolj intenziven skok v času od leta 1971 do 1985. Najmanjša rast je bila značilna za devetdeseta leta, saj se je v 10 letih delež vključenih otrok zvišal le za 5 odstotkov. Sledila je hitra rast po letu 2000 (za več kot 20 %).

7 BOLNIŠKA ODSOTNOST ZARADI NEGE DRUŽINSKEGA ČLANA

Več kakor 80 % vseh dni dopusta za nego bolnih izrabijo ženske (Predlog resolucije, 2017). **Med osebami, ki so v letu 2016 koristile bolniško odsotnost zaradi nege družinskega člana, je približno četrtnina moških (25,74 %).** Ta delež se v zadnjih letih ni bistveno spreminjal, saj je leta 2010 znašal 23,35 % (slika 16).

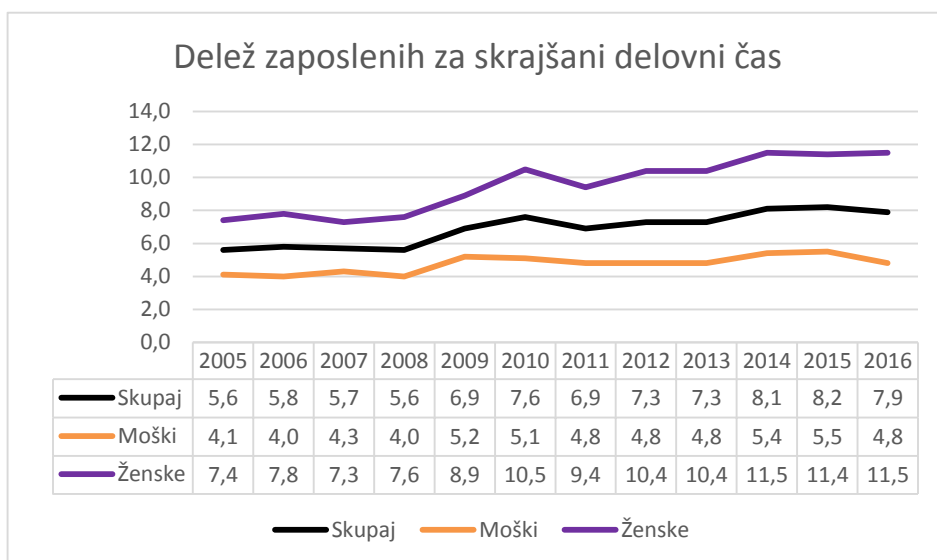

Slika 16: Število zavarovancev, na bolniškem dopustu zaradi nege po spolu (ZZZS).

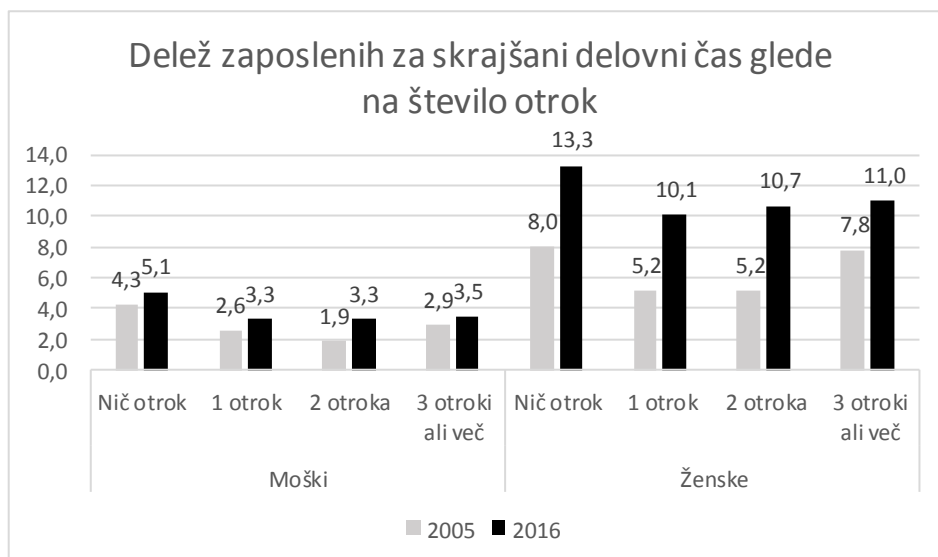
8 DELO ZA SKRAJŠANI DELOVNI ČAS

Delež zaposlenih za skrajšani delovni čas v Sloveniji iz leta v leto narašča. Leta 1993 je s skrajšanim delovnim časom delalo 1,8 odstotka aktivnih prebivalcev, od tega 57 odstotkov žensk (Vojnovič, 1996, 151). Leta 2016 je bilo za skrajšani delovni čas zaposlenih 4,8 % moških in 11,5 % žensk. Zlasti pri ženskah Slovenija v deležu zaposlitve za skrajšani delovni čas zaostaja za EU 28, kjer je leta 2016 bilo tako zaposlenih 31,2 % žensk in 8,2 % moških.

V tej obliki dela predvsem ženske prepoznajo pozitivno priložnost za lažje usklajevanje zasebnega in poklicnega življenja. Ob prelomu tisočletja je približno vsaka tretja ženska želela delati polovični delovni čas, ko je razmišljala o optimalni kombinaciji delovnega in družinskega življenja; med moškimi jih je bilo s takimi željami le nekaj več kot desetina (Stropnik in Černič Istenič, 2001, 88). Obenem pa raziskave tudi kažejo, da so delo za skrajšani delovni čas in druge fleksibilne oblike zaposlitve in dela (delo od doma, drseči delavniki itd.) ponujene in uporabljane predvsem, ko to ustreza delodajalcu, medtem ko za zaposlene predstavljajo izhod v sili in jim ne zagotavljajo niti večje varnosti niti avtonomije (Kanjuro Mrčela in Černigoj Sadar, 2014). Deloma to potrjujejo tudi podatki zadnjih let, saj je precejšen pospešek zaposlitvam za skrajšani delovni čas dala gospodarska kriza, kajti po letu 2008 je pričel delež hitreje naraščati (slika 17). Obenem opazimo feminizacijo dela za skrajšani delovni čas, saj se je delež moških v desetih letih povečal za 0,7 odstotnih točk in pri ženskah za 4,1 odstotne točke. Precejšen delež tega povečanja se je zgodil pri ženskah, ki otrok nimajo (slika 18).

Slika 17: Delež zaposlenih za skrajšani delovni čas v Sloveniji v starostni skupini 15-64 let po spolu (Eurostat).

Slika 18: Delež zaposlenih za skrajšani delovni čas glede na spol in število otrok pri starostni skupini 20-49 let (Eurostat).

9 ZAKLJUČEK

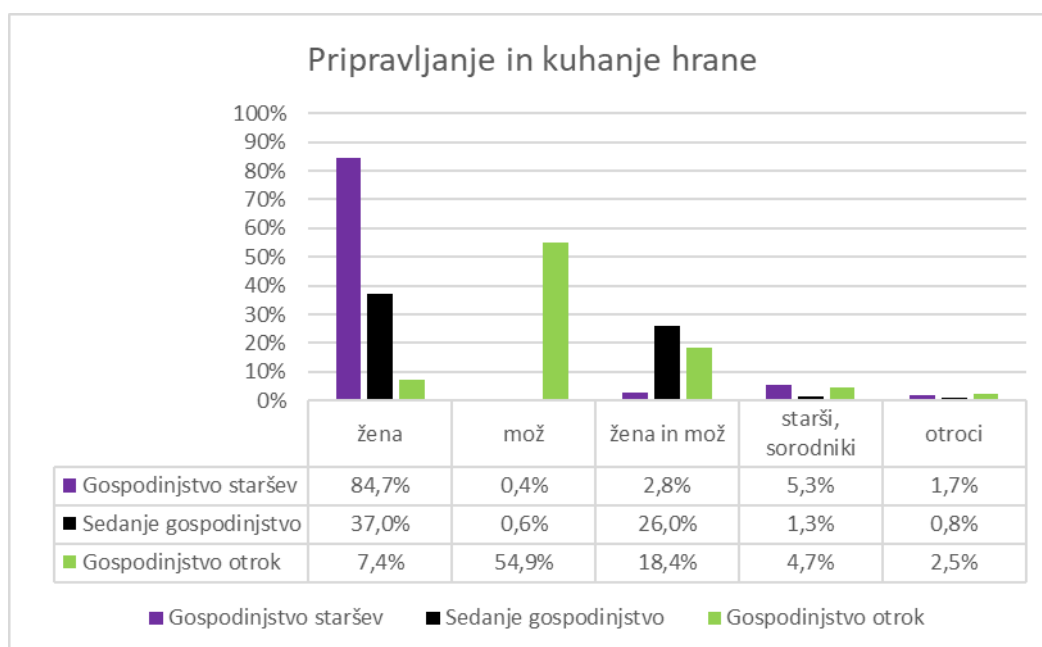
Moški v Sloveniji v primerjavi z drugimi evropskimi državami porabijo nadpovprečno količino časa za delo doma, pri čemer je tudi razkorak med spoloma nadpovprečno velik. Največ enakopravnosti med partnerji lahko zaznamo na področju skrbstvenega dela, saj dobra tretjina anketiranih (36,9 %) v Sloveniji meni, da si skrb za otroke doma delijo enakovredno, kar je 8,8 odstotne točke več, kot pri vprašanju delitve gospodinjskega dela. Identificirali smo mnoštvo dejavnikov, ki vplivajo na takšno stanje, kot so starost, prisotnost otrok, izobrazba, trg dela, zakonodaja in državne politike, v zaključku pa izpostavljamo, da so prakse delitve dela doma pomembna konstituenta oblikovanja moškosti. Ugotovimo namreč lahko, da skozi leta participacija moških pri delu doma narašča, a da nekatera dela nespremenjeno ostajajo »ženska« (npr. likanje) in druga »moška« (npr. popravila). Večja vključenost moških v družinsko delo tako ne pomeni nujno tudi večje enakosti med spoloma ali detradicionalizacije spolnih vlog. Podobno kot visok delež očetov, ki koristijo očetovski dopust, ni bistveno vplival na zvišanje deleža moških, ki vzamejo starševski dopust ali dopust za nego bolnega otroka, oboje je še vedno »ženska zadeva«. Poraja se torej vprašanje normativne moškosti in do kolike mere ta vključuje vlogo gospodinjca ter nekatere skrbstvene prakse. Zakaj naj bi dandanes še vedno bila smešna podoba moškega z omelom, predpasnikom in otrokom (slika 13)?

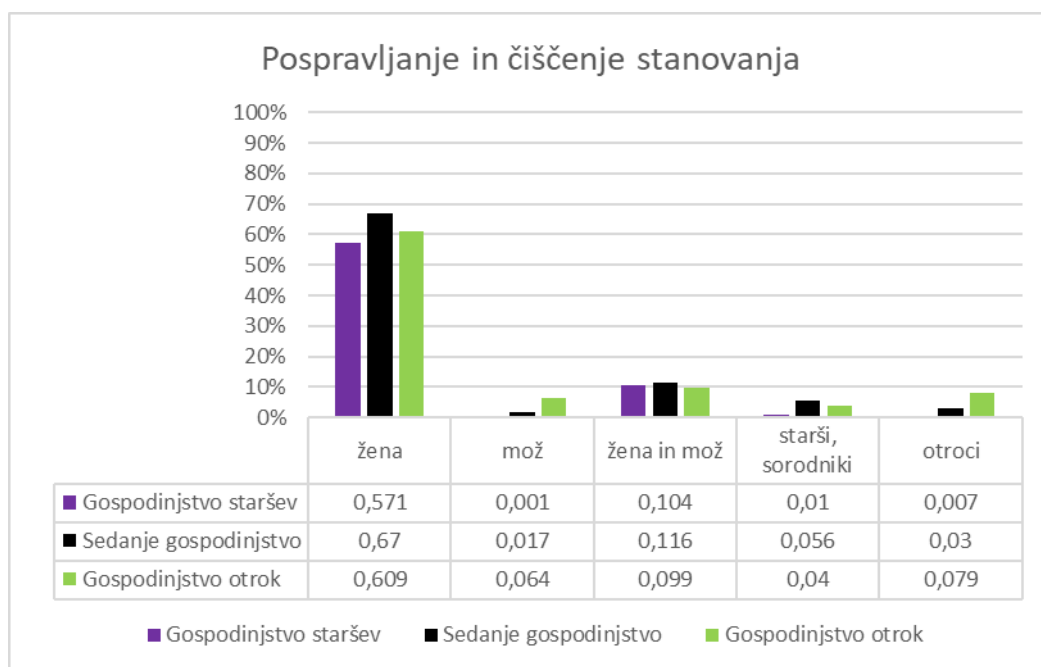
Slika 19: Oglas za predstavo Moška copata.

10 PRILOGA: Trigeneracijska primerjava iz raziskave SJM (1976)

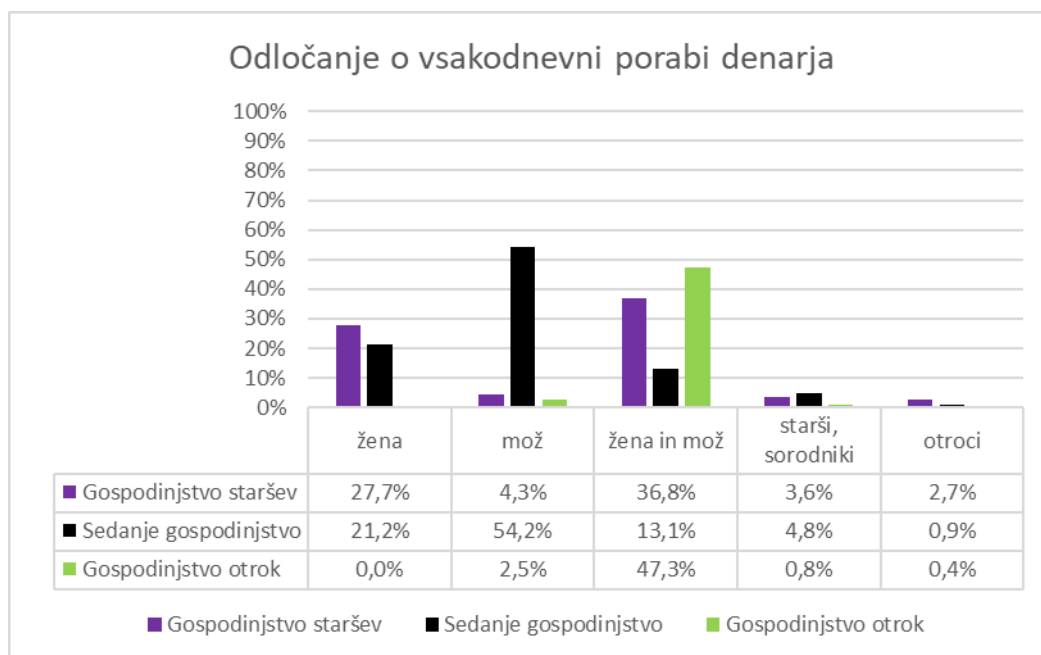
V raziskavi Slovensko javno mnenje so leta 1976 anketiranim zastavili tudi vprašanja v zvezi z delitvijo dela doma. Raziskava je pokazala, da je delo doma v glavnem ženska naloga in odgovornost, čeprav je 89,9% anketiranih v glavnem soglašalo, da je enakomerna razporeditev domačih gospodinjskih opravil na vse člane družine edino pravična. Da bi ugotovili trende na področju delitve dela doma, so anketirane vprašali, kdo je pretežno opravljal posamezne naloge v gospodinjstvu njihovih staršev, kdo jih pretežno opravlja v sedanjem gospodinjstvu in kdo pričakujejo, da jih bo pretežno opravljal v gospodinjstvu otrok.

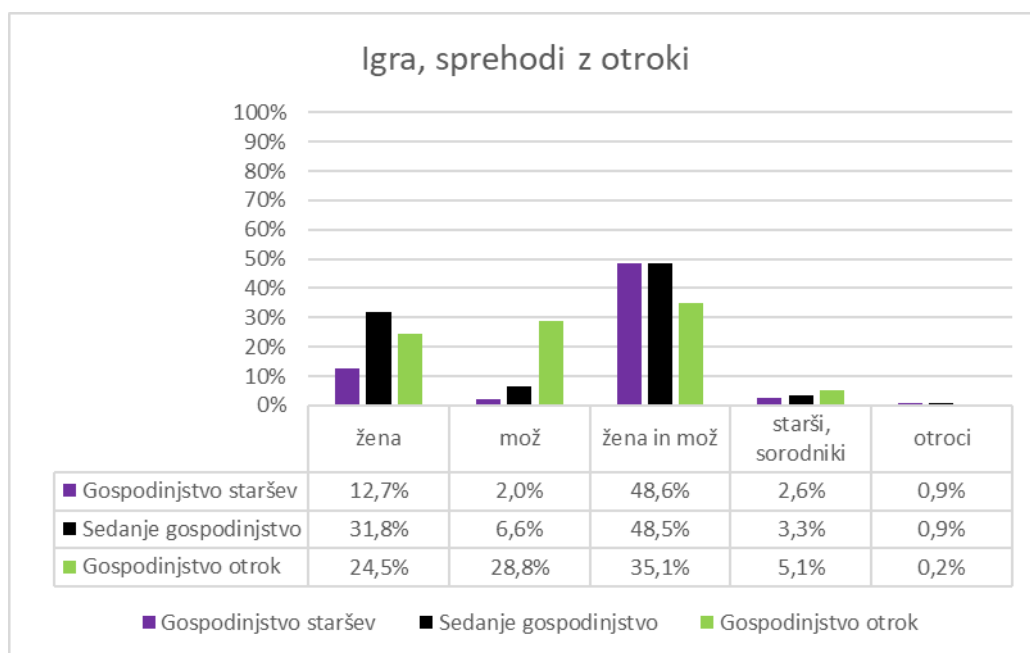
Slika 20: Pripravljanje in kuhanje hrane (Slovensko javno mnenje, 1976). Pri generaciji staršev je bilo kuhanje in pripravljanje hrane v veliki večini družin (88 %) ženska odgovornost. Pri naslednji generaciji se je delež parov, ki skupaj skrbijo za to delo bistveno povečal (iz 2,8 % na 26 %), medtem ko so za generacijo otrok straši predvidevali, da bo mož tisti, ki bo prevzel večino kuharskih opravil.

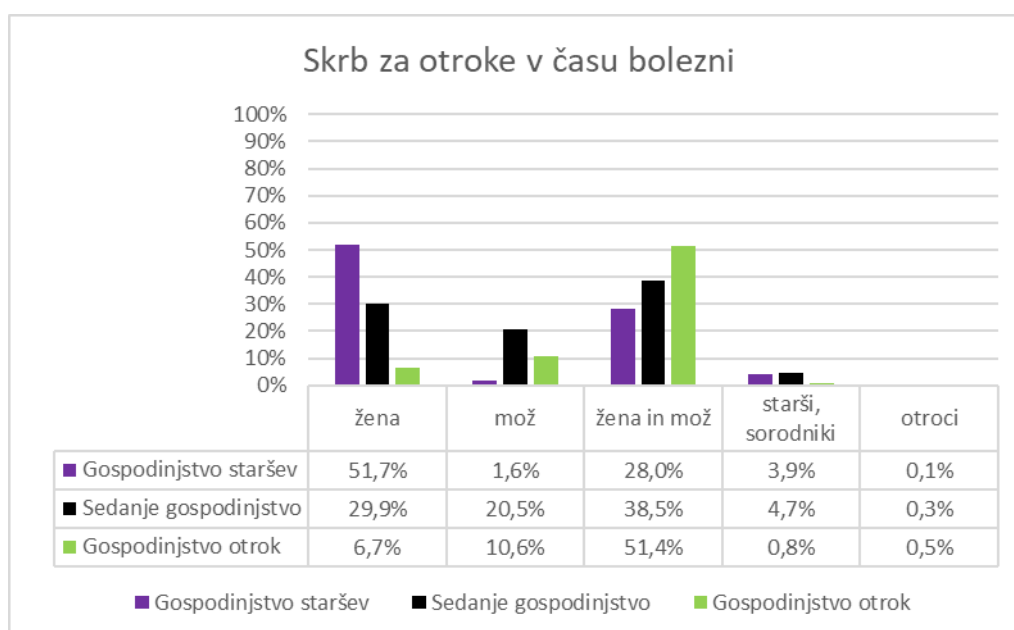
Slika 21: Pospravljanje in čiščenje stanovanja (Slovensko javno mnenje, 1976). Pospravljanje in čiščenje stanovanja je bilo pri generaciji staršev v manjši meri pretežno ženska naloga v primerjavi z generacijo anketiranih. Anketirani večjih sprememb na tem področju niso pričakovali.

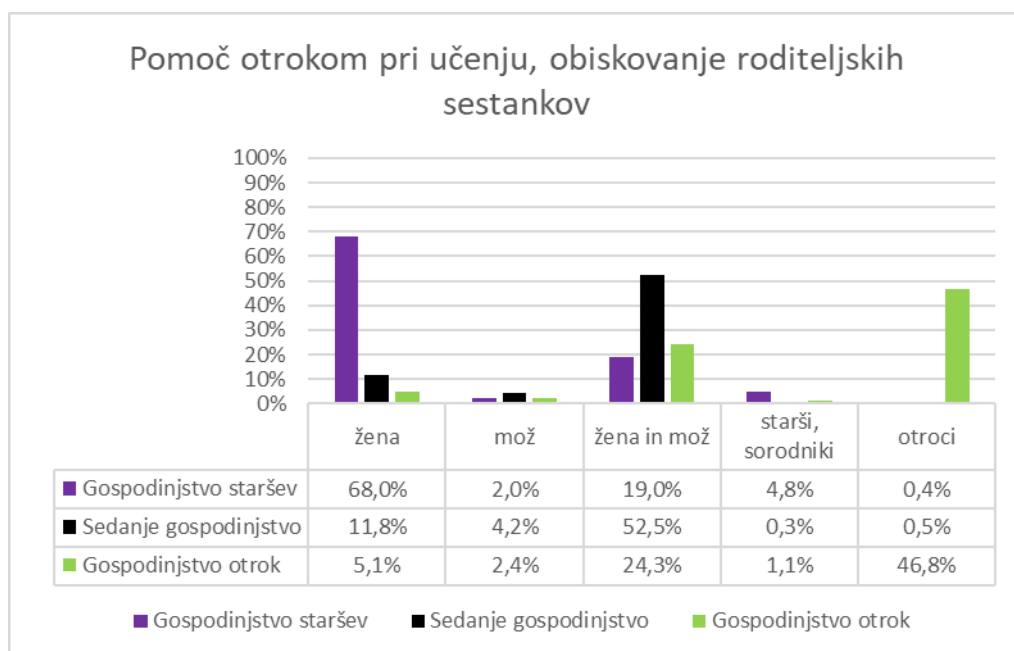
Slika 22: Odločanje o vsakodnevni porabi denarja (Slovensko javno mnenje, 1976). Največ anketiranih je menilo, da je bilo v družini njihovih staršev odločanje o vsakodnevni porabi denarja pretežno skupno (36,8 %), ta delež pa naj bi se v generaciji otrok še povečal. Ob tem izstopa podatek, da je v družini anketiranih o vsakodnevni porabi denarja pretežno odločal moški (54,2 %).

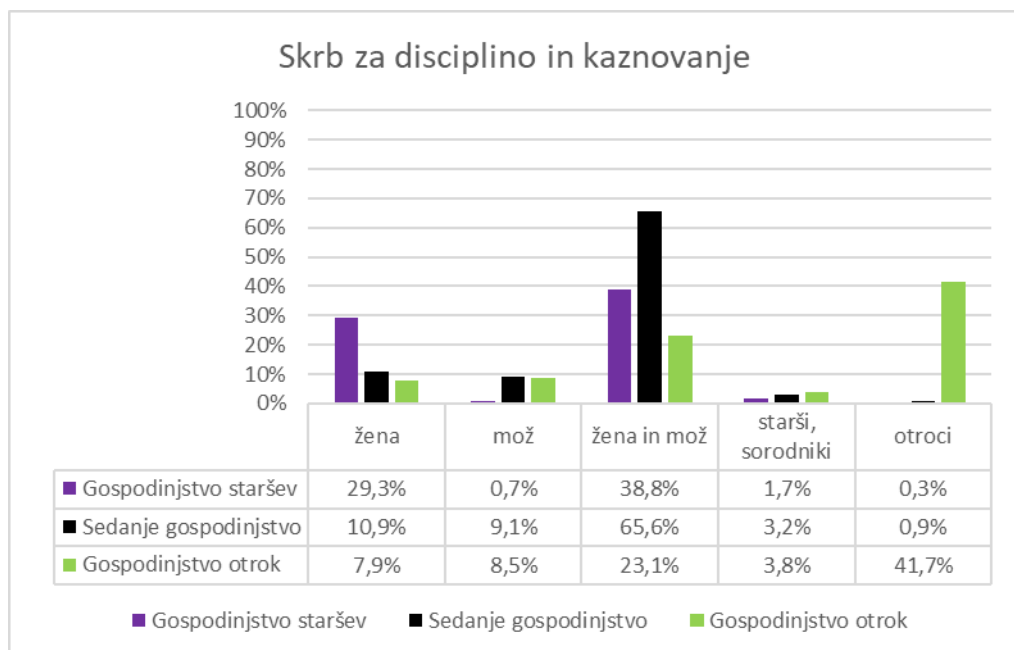
Slika 23: Igra in sprehodi z otroki (Slovensko javno mnenje, 1976). Pri igri in skrbi za otroke je v generaciji staršev in pri anketirani generaciji visok delež družin (skoraj 50 %), kjer sta partnerja naloge opravljala enakomerno porazdeljeno. Za naslednjo generacijo so anketirani pričakovali, da se bo predvsem povečal delež moških, ki pretežno skrbijo za igro in sprehode.

Slika 24: Skrb za otroke v času bolezni (Slovensko javno mnenje, 1976). Skrb za otroke v času bolezni je bila v gospodinjstvu staršev pretežno ženska naloga (51,7%), v gospodinjstvu anketiranih pa zlasti naraste delež družin, kjer je to pretežno naloga moškega (20,5 %). V gospodinjstvu otrok naj bi se zlasti povečal delež tistih, ki za otroke v času bolezni skrbijo skupaj.

Slika 25: Pomoč pri učenju in obiskovanje roditeljskih sestankov (Slovensko javno mnenje, 1976). Za pomoč otrokom pri učenju in obiskovanje roditeljskih sestankov je v generaciji staršev pretežno skrbela ženska (68 %), v gospodinjstvu anketiranih pa ženska in moški skupaj (52,5 %).

Slika 26: Discipliniranje in kaznovanje otrok (Slovensko javno mnenje, 1976). Pri discipliniranju in kaznovanju otrok sta v večini družin partnerja vzajemno sodelovala (65,6 %), za naslednjo generacijo pa so anketirani pričakovali, da bodo otroci predvsem sami skrbeli za disciplino.

11 VIRI IN LITERATURA

- Aliaga, Christel (2006). How is the Time of Women and Men Distributed in Europe? Statistics in Focus. 4/2006. Luxembourg: Eurostat.
- Boh, Katja (1966). Časovni budžeti: Kako zaposlena žena troši prosti čas. Ljubljana: Inštitut za sociologijo in filozofijo pri Univerzi v Ljubljani.
- Eurostat (2000). Time use survey.
- Gender equality index (2017).
- How Europeans spend their time. Everyday life of women and men (2004). Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Humer, Živa in Roksandić, Metka (2013). Protikrizni ukrepi in enakost spolov. Ljubljana: Ženski lobi Slovenije. Dostopno na naslovu: www.zls.si (citirano 20. december 2013).
- Jogan, Maca (2004). Slovenska (postmoderna) družba in spolna neenakost. V: Demokratizacija, profesionalizacija in odpiranje v svet (ur. Mlinar, Zdravko). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. 361-375.
- Kanjuo Mrčela, Aleksandra in Nevenka Černigoj Sadar (2014). Capabilities for Work/Life Balance in the Context Of Increasing Work Intensity and Precariousness in the Service Sector and the IT Industry in a Transitional Economy. V Work life Balance: the Agency & Capabilities Gap, ur. Barbara Hobson, 238-265. Oxford: Oxford University Press.
- MDDSZEM (2017). Resolucija o družinski politiki. Predlog.
- Renner, Tanja (1995). Spolna struktura vsakdanjega življenja. Raziskovalno poročilo. Ljubljana: RSS.
- Second European Quality of Life Survey. Family life and work (2010). Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Slovensko javno mnenje 1975/76.
- Slovensko javno mnenje 2012.
- Slovensko javno mnenje 2016.
- Stropnik, Nada in Černič Istenič, Majda (2001). Prebivalstvo, družina in blaginja: stališča do politike in ukrepov. Raziskovalno poročilo. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja.
- Ule, Mirjana (1979). Nekaj empiričnih podatkov o vlogi ženske in družine v samoupravnih družbi. Poročilo II. Faze raziskave Družbenopolitična aktivnost žensk na Slovenskem. Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij.

- Ule, Mirjana, Čačinovič Vogrinčič, Gabi, Mežnarić, Silva (1979). Nekaj empiričnih podatkov o vlogi ženske in družine v samoupravni družbi: poročilo druge faze raziskave "Družbenopolitična aktivnost žensk na Slovenskem". Ljubljana: RSS.
- Vojnovič, Maja (1996). Situacijska analiza o položaju otrok in družin v Sloveniji. Ljubljana: Slovenski odbor za UNICEF.